

Dubtes 1 *lingüístics*

CANVI DE PRE
COMPLEMENT
DERIVATS DE
GERUNDIS EN
DE POSTERIO
L'EXPRESSIÓ
LA PROBABIL
ELS RELATIUS

Dubtes 1 *lingüístics*

CA
CO
DERIVATS DE
GERUNDIS EN
DE POSTERIO
L'EXPRESSIÓ
LA PROBABIL
ELS RELATIUS

Dubtes lingüístics 1

Ajuntament de l'Alcúdia. Promoció del Valencià.

Ajuntament d'Alzira. Servei Alzireny de Promoció i Ús del Valencià.

Ajuntament de Benetússer. Oficina de Promoció de l'Ús del Valencià.

Ajuntament de Carcaixent. Oficina d'Ús i Promoció del Valencià.

Ajuntament de Gandia. Oficina de Promoció del Valencià.

Ajuntament de Picassent. Oficina de Promoció del Valencià.

Ajuntament de Sueca. Oficina de Promoció Lingüística.

Ajuntament de Tavernes de la Valldigna. Gabinet de Normalització Lingüística.

Ajuntament de Teulada. Gabinet d'Ús i Promoció del Valencià.

Ajuntament de Torrent. Oficina de Promoció i Ús del Valencià.

Amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura, Educació i Esport i la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.

Imprimix: Nou Stil Gràfic.

Depòsit legal: V-3348-2004

L'objectiu del present llibret és intentar aclarir els dubtes més corrents que tenen les persones que s'endinsen en el domini del valencià o que acudixen a les proves de la Junta Qualificadora. Hi tractem qüestions com el canvi i la caiguda de la preposició, el complement directe sense preposició, el verb haver, l'ús de l'infinitiu, els relatius, etc.

No pretén ser, de cap manera, una explicació exhaustiva ni tan sols acadèmica, de les qüestions lingüístiques; més aviat vol donar una solució ràpida a un dubte lingüístic. Per això, hem evitat al màxim nocions de terminologia i hem usat un llenguatge planer, si bé no estrictament lingüístic, almenys sí volgudament pràctic.

El llibret s'estructura en quinze unitats, que tracten quinze qüestions habitualment poc assimilades pels aprenents. En la banda esquerra de cada unitat s'explica de manera senzilla com solucionar el dubte i, en la banda dreta, s'il·lustren amb exemples les explicacions i es fa una recapitulació.

Les qüestions tractades són de morfologia i sintaxi, però confiem poder tocar altres temes en publicacions posteriors.

SUMARI

1. CANVI DE PREPOSICIÓ
2. CAIGUDA DE PREPOSICIÓ
3. COMPLEMENT DIRECTE SENSE PREPOSICIÓ
4. DERIVATS DE VERBS
5. DERIVATS DE TINDRE
6. GERUNDIS EN –GUENT I EN -QUENT
7. EL GERUNDI DE POSTERIORITAT
8. L'EXPRESSIÓ DE L'OBLIGACIÓ
9. L'EXPRESSIÓ DEL TEMPS
10. LA PROBABILITAT
11. ELS RELATIUS
12. LA CONCORDANÇA DEL PARTICIPI
13. L'ÚS DE L'INFINITIU
14. LES ORACIONS CONDICIONALS
15. EL VERB HAVER

1 Canvi de preposició

- **L'infinitiu és la forma no personal del verb, la que usem normalment per a anomenar-lo (*parlar, saber, dormir, etc.*).**
- **Davant dels verbs en infinitiu no són possibles totes les preposicions.**
- **En concret, les preposicions *EN* i *AMB* no poden anar davant d'un infinitiu.**
- **Quan ens trobem una frase en què posaríem una preposició *EN* o *AMB* davant d'un infinitiu, les hem de substituir per *A* o *DE*, la que millor hi escaiga.**
- **L'únic cas en què la preposició *EN* és correcta davant un verb en infinitiu és quan indica una expressió temporal (equivalent a *QUAN*).**
- **Vegem-ne uns quants exemples en la pàgina següent:**

Exemples

El van amenaçar ~~amb~~ expulsar-lo de l'associació.

El van amenaçar a expulsar-lo de l'associació.

No tardaré gens ~~en~~ comprovar el nivell d'oli del cotxe.

No tardaré gens a comprovar el nivell d'oli del cotxe.

La solució consistix ~~en~~ fer abans totes les sumes.

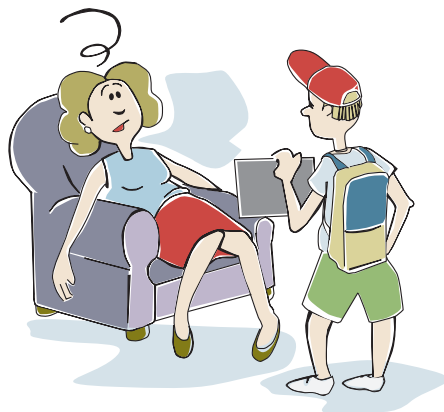
La solució consistix a fer abans totes les sumes.

CORRECTE:

Sa mare es va desmaiar en saber la notícia.

EQUIVAL A:

Sa mare es va desmaiar quan va saber la notícia.

Per tant, davant d'un verb en infinitiu no són possibles les preposicions EN ni AMB, llevat que EN tinga valor temporal equivalent a QUAN. Les hem de substituir per A o DE, segons convinga.

2 Caiguda de preposició

- La conjunció *QUE* s'usa per a poder lligar la frase però no li aporta significat. És important no confondre-la amb el pronom relatiu *QUE*; el pronom relatiu es pot reemplaçar per *EL QUAL* o *LA QUAL*, mentre que la conjunció no.
- Davant la conjunció *QUE* no pot anar cap preposició, és a dir: *A*, *DE*, *EN*, *AMB* han de ser suprimides davant *QUE*.
- Si de cas la frase ens sona una miqueta estranya, podem incloure davant *QUE* una construcció del tipus *LA COSA QUE*, *EL FET QUE*, etc.
- Vegem-ne uns quants exemples en la pàgina següent:

Exemples

Els assistents estigueren d'acord ~~amb~~ que es fera una altra reunió.

Els assistents estigueren d'acord que es fera una altra reunió.

No l'hem vist més des ~~de~~ que ens va visitar fa tres anys.

No l'hem vist més des que ens va visitar fa tres anys.

Vam quedar ~~en~~ que jo passaria per ta casa hui de matí.

Vam quedar que jo passaria per ta casa hui de matí.

El projecte es justifica ~~en~~ que és necessari construir més xalets en eixa zona.

El projecte es justifica en el fet que és necessari construir més xalets en eixa zona.

Per tant, davant la conjunció QUE no és possible cap preposició (A, DE, EN, AMB). Si la solució sona una miqueta estranya, es pot posar una fórmula buida del tipus EL FET, LA COSA, etc.

3 Complement directe sense preposició

- La preposició *A* no es posa davant un complement directe, excepte en els casos següents:
 1. Davant un pronom fort (*jo, tu, ell, nosaltres, vosaltres, ells, vosté*)
 2. Quan pot haver-hi confusió entre subjecte i complement directe (són pocs casos).
 3. És opcional davant *TOTS, TOTHOM* i *NINGÚ*.
- Per a saber si estem davant un complement directe o indirecte, posem-lo en singular (si no ho està ja) i, llavors, fem la substitució pel pronom feble: si canvia per *EL/LA/EN* és complement directe (i no durà preposició); però si canvia per *LI*, és complement indirecte (i haurem de posar la preposició *A*).
- Vegem-ne uns quants exemples en la pàgina següent:

Exemples

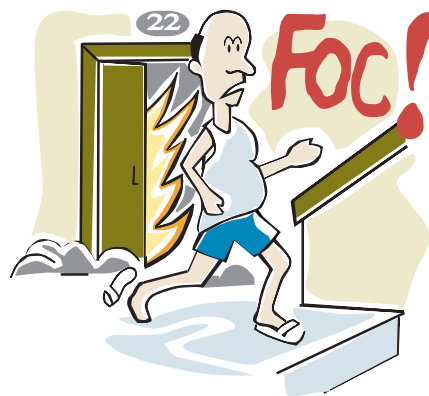
AMB PRONOM PERSONAL FORT

Salude'l a ell de part meua.

DAVANT TOT, TOTHOM, NINGÚ
(la A és opcional)

*El fiscal va acusar tota la banda
d'atracadors*

*El fiscal va acusar a tota la banda
d'atracadors.*

AMB COMPLEMENT DIRECTE

El general va manar afusellar a deu soldats desertors.

El general va manar afusellar deu soldats desertors.

COM SABER SI UN COMPLEMENT ÉS DIRECTE O INDIRECTE.

Joan va avisar els seus veïns / Joan va avisar als seus veïns

Posant-lo en singular i veient si la pronominalització és *EL/LA* o *LI*:

*Joan va avisar el/al seu veí > Joan el/(*li) va avisar.*

Com que pronominalitza *EL*, és complement directe. Per tant, no durà preposició i l'oració correcta serà:

Joan va avisar els seus veïns.

Per tant, davant un complement directe i, com a norma general, no posarem la preposició A.

4 Derivats de verbs

- Els verbs que es formen a partir d'un altre (*córrer* > *recórrer*), s'han de conjugar exactament igual que l'original.
- Per influència del castellà, a vegades conjuguem malament algun d'estos verbs, i diem *recurrit* en lloc de *recorregut* (si *córrer* fa *corregut*, *recórrer* ha de fer *recorregut*).
- Quan trobem un verb format a partir d'un altre, hem de conjugar primerament el verb original i després s'hi afegir el prefix. Encara que el resultat ens resulte estrany (per culpa del castellà), estarà bé.
- Vegem-ne uns quants exemples en la pàgina següent:

Exemples

Córrer**ell corre****està corrent****ha corregut**
Ocórrer**això ocorre****està ocorrent****ha ocorregut**
.....**això ~~ocorrix~~****està ~~ocorrint~~****ha ~~ocorrit~~**

Cloure**ell clou****està cloent****ha clos**
Incloure**ell inclou****està incloent****ha inclòs**
.....**ell ~~incluix~~****està ~~incluint~~****ha ~~incluït~~**

Batre**ell bat****està batent****ha batut**
Rebatre**ell rebat****està rebatent****ha rebatut**
.....**ell ~~rebatix~~****està ~~rebatint~~****ha ~~rebatit~~**

Fondre**ell fon****està fonent****ha fos**
Confondre**ell confon****està confonent****ha confós**
.....**ell ~~confundix~~****està ~~confundint~~****ha ~~confundit~~**

Rompre**ell romp****està rompent****ha romput**
Interrompre**ell interromp** ..**està interrompent** ...**ha interromput**
.....**ell ~~interrumpix~~****està ~~interrumpint~~****ha ~~interrumpit~~**

5 Derivats de tindre

- Els verbs que es formen a partir d'un altre es conjuguen igual que l'original.
- Hi ha un grup de verbs que s'han format a partir de *TINDRE* i que han de funcionar com *TINDRE* (*contindre, retindre, sostindre, mantindre, obtindre, etc.*).
- Però a vegades es produïxen confusions amb altres verbs que semblen iguals però que no ho són: *estendre (estés), comprendre (comprés), defendre (defés)*. Noteu que estos verbs no estan formats sobre *TINDRE*. La confusió apareix, sobretot, en el participi.
- El que hem de fer és buscar l'infinitiu i, si conté el verb *TINDRE*, el conjugarem com *TINDRE*.
- Vegem-ne uns quants exemples en la pàgina següent:

Exemples

Han ~~obté~~s el primer premi en el ball de disfresses.

Han obtingut el primer premi en el ball de disfresses.

Els atracadors de la caixa d'estalvis han sigut ~~detes~~os.

Els atracadors de la caixa d'estalvis han sigut detinguts.

Eixa postura l'han ~~mantesa~~ sempre els nostres representants.

Eixa postura l'han mantinguda sempre els nostres representants.

Per tant, els verbs formats a partir de TINDRE han de conjuguar-se com TINDRE. Pateu especialment sobre tot a les formes de participi -TINGUT, -TINGUDA, -TINGUTS, -TINGUDES.

6 Gerundis en –guent i –quent

- El gerundi és una de les formes no personals del verb.
- Una manera fàcil de reconèixer-lo és l'acabament en *-NT* (*jugant, sabent, dormint*).
- Encara que en la parla espontània és freqüent sentir gerundis acabat en *-GUENT*, o en *-QUENT*, la normativa no els admet.
- Com que els gerundis normatius són vius també en la parla quotidiana, segur que no ens costarà gens usar-los.
- Vegem-ne uns quants exemples en la pàgina següent:

Exemples

Ha vingut ~~correguent~~ a casa així que ha sabut la notícia.

Ha vingut corrent a casa així que ha sabut la notícia.

Ha estat ~~pløguent~~ tot el cap de setmana.

*Ha estat plovent tot el cap
de setmana.*

Ha passat molt de temps

~~visquent~~ en la misèria.

*Ha passat molt de temps vivint
en la misèria.*

Últimament, està ~~isquent~~ moltes nits.

Últimament, està eixint moltes nits.

Per tant, no són normatives les formes de gerundi acabades en -GUENT ni en -QUENT. En lloc de dir TRAGUENT, RIGUENT, BEGUENT, NASQUENT, hem de dir TRAIENT, RIENT, BEVENT, NAIXENT.

7 El gerundi de posterioritat

- El gerundi és correcte quan expressa una acció anterior o simultània a la del verb principal.
- En canvi, és incorrecte quan expressa una acció posterior o una conseqüència del verb principal.
- Per a evitar el gerundi de posterioritat, tenim diverses opcions:
 1. Posar una coma, i començar la frase amb la conjunció *i* més el verb en forma personal
 2. Posar un punt i seguit o un punt i coma. La frase comença amb un verb en forma personal.
- Vegem-ne uns quants exemples en la pàgina següent:

Exemples

USOS CORRECTES

- ANTERIORITAT:

Havent dinat, els amics van fer un llarg passeig per la platja.

- SIMULTANEÏTAT:

Li agrada fer-se una cervesa mirant el partits de futbol.

USOS INCORRECTES

- POSTERIORITAT

*La pilota xocà contra els vidres, ~~trencant-los~~ en mil miquetes.
La pilota xocà contra els vidres i els va trencar en mil miquetes.*

- CONSEQÜÈNCIA

*La normativa obliga a aparcar els cotxes dins la zona condicionada, ~~no podent-se~~ estacionar en l'àrea pintada de groc.
La normativa obliga a aparcar els cotxes dins la zona condicionada; no es podrà estacionar en l'àrea pintada de groc.*

Per tant, el gerundi no pot indicar mai una acció posterior a la del verb principal.

8 L'expressió de l'obligació

En valencià tenim diferents maneres d'expressar l'obligació. Són les següents:

- Per mitjà de la perífrasi *HAYER DE + INFINITIU*. Una perífrasi verbal està formada per dos verbs, el primer s'anomena auxiliar i és el que es conjuga i el segon és el principal perquè aporta el contingut bàsic. El verb principal sempre presenta una forma no personal.
- Per mitjà de construccions amb el verb *CALDRE* o amb la forma *SER NECESSARI*.
- No és correcte expressar l'obligació amb les construccions *HI HA QUE*, *TINDRE QUE*, *SER PRECÍS*.
- Vegem-ne uns quants exemples:

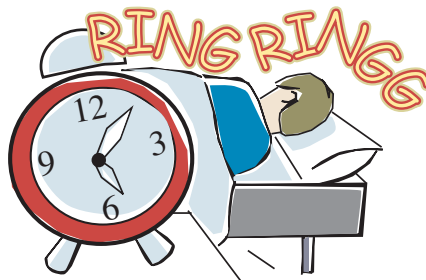
Exemples

Si volem eixir de viatge, hem d'alçar-nos prompte.

Si volem eixir de viatge, cal que ens alcem prompte.

Si volem eixir de viatge, cal alçar-nos prompte.

Si volem eixir de viatge, és necessari que ens alcem prompte .

No són correctes:

Si volem eixir de viatge, ~~hi ha que alçar nos~~ prompte.

Si volem eixir de viatge, ~~tenim que alçar nos~~ prompte.

Si volem eixir de viatge, ~~és precis~~ alçar-nos prompte.

Així, l'obligació s'expressa correctament amb les construccions:

Haver de + infinitiu, el verb CALDRE i la forma SER NECESSARI.

9 L'expressió del temps

- Les parts del dia

S'han d'introduir amb la preposició *DE* (o *A* + *ARTICLE*)

No es recomanable dir *pel matí*, *per la vesprada* i *per la nit* .

- Els dies de la setmana.

Sense article: dia de la setmana immediatament anterior o posterior al dia en què parlem.

Amb article: quan volem expressar una acció que té lloc, repetidament, els mateixos dies de la setmana.

Quant al plural, llevat del dissabte i diumenge, la resta dels dies de la setmana són invariables.

- Vegem-ne uns quants exemples:

Exemples

Demà ~~per la vesprada~~ tinc hora a cal dentista.

Demà de vesprada tinc hora a cal dentista.

*La reunió que farem ~~el~~ dilluns s'ha ajornat
per motius polítics.*

*La reunió que farem dilluns s'ha ajornat
per motius polítics.*

Anem al cine ~~dimecres~~ perquè és el dia de l'espectador.

Anem al cine els dimecres perquè és el dia de l'espectador.

Tots ~~els dillunsos~~ em telefona des de la faena.

Tots els dilluns em telefona des de la faena.

10 La probabilitat

- Quan volem expressar la probabilitat que passe una cosa o volem enunciar una idea de manera aproximada, sense saber si és cert el que diem, hem de fer servir la perífrasi *DEURE + INFINITIU*.
- També es pot expressar amb altres construccions com ara: *ÉS POSSIBLE QUE, ÉS PROBABLE QUE*, o amb els adverbis i locucions de dubte: *POSSIBLEMENT, PROBABLEMENT, TAL VOLTA, TAL VEGADA*, i el verb en indicatiu.
- És incorrecte afegir la preposició *DE* a la perífrasi *DEURE + INFINITIU* (~~DEURE + DE~~).
- Per a indicar la probabilitat no és correcte usar el futur ni el condicional.

Exemples

Eixe ~~serà~~ el germà de Lluís perquè s'assemblen molt.

Eixe deu ser el germà de Lluís perquè s'assemblen molt.

Deuen ~~de~~ ser forasters perquè al poble no els coneix ningú.

Deuen ser forasters perquè al poble no els coneix ningú.

La xiqueta ~~tin~~ria fam perquè s'ho va menjar tot.

La xiqueta tal volta tenia fam perquè s'ho va menjar tot.

~~Ser~~an les tres perquè la gent se n'ha anat a dinar.

Probablement són les tres perquè la gent se n'ha anat a dinar.

Per tant, la forma més clara d'expressar la probabilitat és amb la perífrasi DEURE + INFINITIU, construcció que no ha de portar mai la preposició DE.

11 Els relatius

- Els pronoms relatius poden enllaçar oracions o substituir elements ja coneguts.
- **QUE**. No va mai precedit de preposició. Es pot referir a persones i a coses.
- **QUÈ**. Sempre va precedit de preposició i es referix a coses. Pot ser substituït per preposició (*A, DE, EN, AMB, PER*) + *EL QUAL*.
- **QUI**. Sempre designa persones.
- **ON** i **A ON**. Indiquen lloc. Però si el lloc no és físic, s'ha d'emprar *EN QUÈ*, però no *ON*.
- **EL QUAL** i variants (*LA QUAL, ELS QUALS, LES QUALS*) pot substituir els invariables *QUE, QUÈ, QUI, ON*.
- **LA QUAL COSA** o **COSA QUE** són les formes neutres i substituïxen sempre una oració.

Exemples

És la xica que viu en casa del teu amic.
Els llibres que has comprat ja me'ls he llegit.

No tenim els diners ~~amb els que~~ comptàvem.
No tenim els diners amb què (amb els quals) comptàvem.

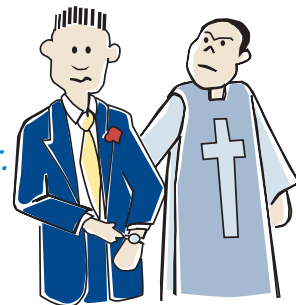
Els amics amb qui eixia de festa no li agradaven.
Els qui vulguen entrar al cine que s'acosten.

La ciutat on vius no m'agrada gens.
Hi ha malalties incurables ~~on~~ es patix molt.
Hi ha malalties incurables en què es patix molt.

És un dret contra el qual no es pot lluitar.

Esta és l'amiga ~~de la que~~ et vaig parlar.
Esta és l'amiga de la qual (de qui) et vaig parlar.

No ha vingut encara, la qual cosa m'estranya.
No ha vingut encara, cosa que m'estranya.

Precedits de preposició, els grups EL QUE, LA QUE, ELS QUE, LES QUE, són incorrectes quan equivalen a EL QUAL, LA QUAL, ELS QUALS, LES QUALS i són correctes quan es poden substituir per AQUELL QUE, AQUELLA QUE, AQUELLS QUE, AQUELLES QUE.

12 La concordança del participi

- El participi és una de les formes verbals no personals i equival a un adjectiu.
- En els temps composts, el participi concorda amb el complement directe quan es representa pels pronoms *EL, LA, ELS, LES, EN*.
- La concordança no és obligatòria però és preferible mantindre-la sobretot en les formes de femení, ja que en valencià està molt viva.
- Vegem-ne uns quants exemples:

Exemples

Ha passat la teua germana, l'has vista?

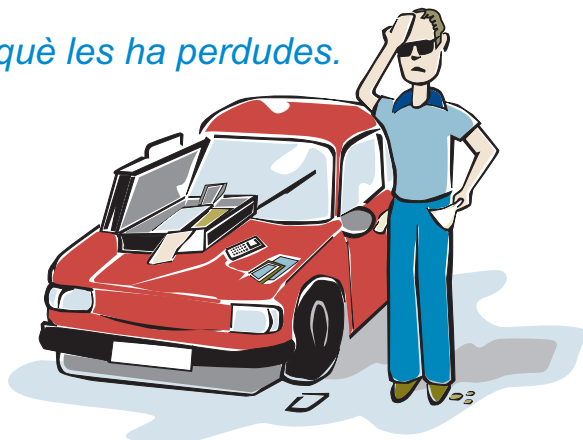
La casa del cantó ja l'han venuda?

La meua llibreta l'he deixada damunt la taula.

Com que li agradaven les botes que portava, li les he regalades.

Les preguntes de l'examen, les heu enteses?

Si no troba les claus és perquè les ha perdudes.

Per tant, encara que la concordança del participi no és obligatòria, recomanem mantindre-la, sobretot en les formes de femení.

13 L'ús de l'infinitiu

- L'infinitiu és el nom del verb i una de les formes no personals.
- L'infinitiu no té valor d'imperatiu i, per tant, és incorrecte usar-lo amb valor d'obligació o de recomanació.
- Davant d'infinitiu no ha d'anar cap article. Per tant, hem de suprimir-lo (l'opció més fàcil), reemplaçar-lo per un substantiu o per fórmules buides, com ara: *EL FET DE O EL FET QUE*.
- Tampoc no és correcte utilitzar l'infinitiu amb valor de recapitulació.

Exemples

No fumar.

No fumeu.

Espentar.

Espenteu.

El firmar les bases no et compromet a res.

Firmar les bases no et compromet a res.

El saber-ho em tranquil·litza.

El fet de saber-ho em tranquil·litza.

Acabar donant-vos les gràcies.

Acabe donant-vos les gràcies.

Recordeu, l'infinitiu no ha de portar article davant ni s'ha d'usar amb valor d'imperatiu.

14 Les oracions condicionals

- L'ús dels verbs en les oracions condicionals ha de ser el següent:
 - Si + present → present o futur
 - Si + imperfet de subjuntiu → condicional.

ORACIÓ CONDICIONAL	ORACIÓ PRINCIPAL
SI + PRESENT	PRESENT o FUTUR
SI + IMPERFET DE SUBJUNTIU	CONDICIONAL

- Estes estructures no es poden intercanviar.
- En els temps verbals composts s'ha d'usar el condicional (*hauria*) per a l'oració principal i no el plusquamperfet de subjuntiu (*haguera*).
- No és correcte l'ús de la preposició *DE* amb un valor condicional.
- Vegem-ne uns quants exemples:

Exemples

Si em telefona, li dic que vinga.

Si estudies molt, aprovaràs els exàmens.

Si fóra ric, em compraria una casa.

Si s'haguera casat, no vindria sol.

Si m'ho hagueres dit, ~~haguera anat~~ a buscar-te.

Si m'ho hagueres dit, hauria anat a buscar-te.

~~D'haver arribat~~ a hora no haurien tancat.

Si hagueres arribat a hora no haurien tancat.

Ha d'haver-hi una correlació entre els dos verbs de les oracions condicionals i cal evitar els encreuaments:

ORACIÓ CONDICIONAL

ORACIÓ PRINCIPAL

Present d'indicatiu

present o futur

Imperfet de subjuntiu

condicional

15 El verb haver

- El verb *HAYER* té dos usos: un com a verb principal i un altre com a verb auxiliar, quan acompanya un altre verb.
- El verb *HAYER*, quan actua com a verb principal, ha de portar sempre obligatòriament el pronom *HI*. Pateu atenció especialment quan es tracta d'un infinitiu o un gerundi.
- En canvi, el pronom *EN* no acompanya sempre el verb *HAYER*, sinó solament quan substituïx el sintagma corresponent.
- Noteu finalment que no existix la forma *HAYERA*, sinó que és *HAGUERA*.

Exemples

PRINCIPAL: *En tot el poble no hi havia cap botiga oberta.*

AUXILIAR: *El seu germà havia sigut coronel de l'exèrcit.*

Demà a migdia encara hi haurà gent dormint.

No podia haver-hi una persona tan intel·ligent com ella.

Sobre ploure tant, continuen havent-hi problemes de reg.

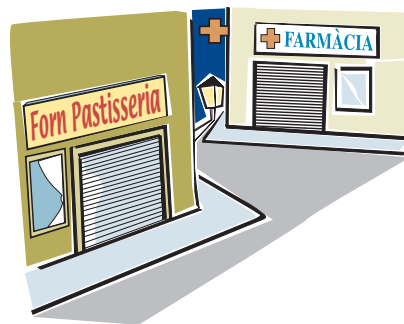
En el poble encara n'hi ha gent que va amb carro.

En el poble encara hi ha gent que va amb carro.

Van dur molt de menjar, però no n'hi va haver prou.

Hauria pogut vindre a la festa si l'haveres avisat amb temps.

Hauria pogut vindre a la festa si l'hagueres avisat amb temps.

El verb **HAYER**, usat com a verb principal, requerix sempre el pronom feble **HI**. En canvi, només porta el pronom feble **EN** quan substituïx el sintagma corresponent. Recordeu que la forma **HAVERA** no és normativa.